

دانشگاه علم و فرهنگ

دانشکده تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات فرهنگی

مطالعه تجربیات زبان آموزان در آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی

نگارش: نسترن ایرانی

استاد راهنما: دکتر محمد رضایی

تیر ماه ۱۳۹۰

چکیده

در این پایان‌نامه استدلال می‌کنیم که گسترش آموزش زبان انگلیسی در آموزشگاه‌ها منجر به شکل‌گیری چالشی مهم برای آموزش رسمی شده است. در حقیقت نشان می‌دهیم که آموزش زبان از طریق کتاب‌هایی صورت می‌گیرد که دولت در تنظیم کدهای ارزشی آن دخالت چندانی ندارد. بنابراین دانش‌آموزانی که به طور هم‌زمان در آموزشگاه آزاد زبان انگلیسی حاضر می‌شوند، در هنگام یادگیری‌شان، در قالب کلمات و عبارات جدید هر روز با تجاربی جدید که ناشی از فرهنگ برگرفته انگلیسی زبان است روبرو می‌شوند و این تجربیات با نظام ارزشی که آنان در مدرسه تجربه می‌کنند، متفاوت است. بازجامعه‌پذیری دانش‌آموزان در این آموزشگاه‌ها آنها را با جهان‌نگری‌هایی آشنا می‌سازد، که منطبق با ایدئولوژی رسمی کشور نیست، که موجب شکل‌گیری تعلیم و تربیت انتقادی و به چالش کشیدن کدهای ارزشی آموزش رسمی شده است. این تحقیق با تکیه به نظریات پنی‌کوک در خصوص طبیعت سیاسی-اجتماعی ذاتی آموزش جهانی زبان انگلیسی و باختمین در خصوص روابط مکالمه‌ای، به شیوه روش کیفی و با انجام مصاحبه عمیق در ۵ آموزشگاه زبان انگلیسی تهران انجام‌پذیرفته است. مصاحبه‌شوندگان از بین کسانی انتخاب شدند که هم‌زمان دانش‌آموز دبیرستان بوده و در حال فراگیری زبان انگلیسی در این آموزشگاه‌های آزاد هستند. با طرح فرضیاتی و با توجه به سطوح دخیل در این تجربه، به دنبال آن بودیم تا مطالعه کنیم که تا چه حد افراد با شرکت در کلاس به سوی فرهنگ بازنمایی‌شده و کدهای ارزشی موجود در آن ترغیب می‌شوند. نتایج حاکی از آن بوده است که تمام مقولات موجود در اینگونه کتب به یک میزان مورد توجه زبان‌آموزان نبوده است؛ مواردی که متناسب با زمینه‌ی اجتماعی آنان بوده، موجب شکل‌گیری مباحث انتقادی بیشتری شده است. در آخر با ارائه پیشنهاداتی سعی کردیم تا مسئولین امر را برای انجام اقداماتی برای کم‌کردن شکاف این دو فضای آموزشی و رفع معضلات احتمالی راهنمایی کنیم.

واژه‌های کلیدی: آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی، تجربیات زبان‌آموزی، سیاست‌های فرهنگی، مدارس رسمی و یادگیری زبان انگلیسی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
1-1-1	مقدمه و طرح مسئله..... 1
2-1-2	اهمیت و ضرورت تحقیق و اهداف آن..... 8
	فصل دوم: مرور ادبیات تحقیق
1-2-1	مروری بر تحقیقات پیشین..... 13
1-1-2	تحقیقات خارجی..... 14
14	الف) آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم (هویت، مقاومت و مباحثه)..... 14
15	ب) انتخاب‌های هویتی در کتاب‌های آموزش روسی..... 15
17	پ) جنسیت و زبان در کلاس زبان خارجی..... 17
	ت) چانه‌زنی هویت‌های فرهنگی و زبان شناختی: نظریه‌پردازی و برساخت فرصت‌ها و ریسک‌ها در آموزش و پرورش..... 18
2-1-2	تحقیقات داخلی..... 20
20	الف) تعامل بین «زبان و فرهنگ» در تدریس زبان خارجی..... 20
	ب) تجزیه و تحلیل انتقادی گفتمان کتب رایج آموزش زبان انگلیسی بین‌المللی و داخلی در ایران..... 21
	پ) بررسی تطبیقی نکات فرهنگی کتاب‌های درسی دبیرستان و سری کتاب‌های اینترچنج..... 22
	ت) الگوهای فرهنگی-اجتماعی ارائه شده در کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی دبیرستان‌های ایران از نظر میزان ایجاد انگیزش روحیه تحقیق و تتبع..... 22
24	ث) افزایش تفکر انتقادی از طریق مباحثه ادبی در کلاس‌های زبان انگلیسی..... 24
25	ج) طرحی نو در محتوای کتب درسی زبان..... 25

- 26.....چ (ردپای تهاجم فرهنگی در کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی
- 27.....ح (جهانی‌شدن و ضرورت اصلاح دوره‌های آموزش زبان انگلیسی در ایران؛ چالش‌ها، فرصت-ها
- 30.....2-2 تاریخچه آموزش زبان انگلیسی
- 31.....3-2 مصادیق نظام فرهنگی موجود در کتب آموزش زبان انگلیسی
- 35.....4-2 تاملی در وضعیت آموزش زبان انگلیسی در ایران
- 37.....5-2 مرور نظری
- 38.....1-5-2 زبان‌شناسی کاربردی انتقادی
- 41.....2-5-2 زبان به مثابه تعاملات مکالمه‌ای
- 42.....6-2 تعریف سطوح مورد مطالعه
- 42.....1-6-2 کتب آموزشی
- 43.....2-6-2 فضای آموزشی
- 44.....3-6-2 مشارکت جویان
- 47.....7-2 فرضیات تحقیق
- فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق
- 48.....1-3 روش تحقیق
- 49.....2-3 طرح تحقیق
- 49.....1-2-3 تکنیک جمع‌آوری اطلاعات
- 50.....2-2-3 مکان گردآوری اطلاعات
- 53.....3-2-3 تعیین جامعه آماری
- 54.....4-2-3 شیوه انتخاب موارد تحقیق
- 57.....5-2-3 تعداد مصاحبه‌ها

- 57.....3-2-6 زمان مصاحبه‌ها.....
- 58.....3-2-7 ابزار ثبت اطلاعات.....
- 58.....3-2-8 نحوه‌ی ثبت اطلاعات.....
- 58.....3-2-9 نحوه‌ی رعایت اخلاق در تحقیق.....
- 59.....3-3-3 تعریف مفهوم و شاخص‌های عملیاتی.....
- 61.....3-4-4 محورهای مصاحبه.....
- 63.....3-5 روش تجزیه و تحلیل اطلاعات یا داده‌ها.....
- 64.....3-6-6 اعتبار و پایایی تحقیق.....
- 64.....3-6-1 اعتبار تحقیق.....
- 65.....3-6-2 پایایی تحقیق.....

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

- 67.....4-1-1 کتب آموزشی.....
- 68.....4-1-1-1 تفاوت‌های فرمی و مسئله جذابیت.....
- 69.....4-1-2-1 تفاوت‌های فرهنگی و مسئله بومی‌سازی.....
- 72.....4-1-3-1 تفاوت در سطح آموزشی.....
- 74.....4-2-2 فضای آموزشی.....
- 74.....4-1-2-1 تفاوت در جذابیت و مسئله کسب نمره.....
- 75.....4-2-2-2 تفاوت انضباطی.....
- 75.....الف) تفاوت پوشش و آرایش.....
- 77.....ب) تفاوت در ساعات آموزش و حضور و غیاب.....
- 78.....ج) تفاوت در وضعیت تاهل و سن.....
- 79.....4-2-3 تفاوت در موضوعات مطرح‌ه.....

- 80 ..... 4-2-4 تفاوت در احساس تعلق فضایی
- 81 ..... 5-2-4 محدودیت‌های موجود در فضای موسسات (طرح مباحث حساسیت‌برانگیز/ دوربین مداربسته/ مداخله مدیریت و اعتراض مشارکت‌جویان)
- 83 ..... 3-4 نقش معلم
- 83 ..... 1-3-4 تفاوت‌های رفتاری و مسئله احترام به عقاید متفاوت
- 84 ..... 2-3-4 تفاوت پوششی و مسئله صداقت
- 85 ..... 3-3-4 تفاوت نگرشی
- 86 ..... 4-4 کدهای ارزشی
- 87 ..... 1-4-4 تعاملات میان دو جنس
- 88 ..... 2-4-4 دوستی دو جنس
- 89 ..... الف) تفاوت در مجالست دو جنس (انزوا در برابر هم‌نشینی)
- 89 ..... ب) طرح مشکلات شخصی و مسئله لزوم یا عدم لزوم شکل‌گیری رابطه
- 93 ..... ج) برگزاری کلاس به شکل مختلط
- 93 ..... اجتماعی شدن و مسئله انزوا
- 94 ..... تغییرپذیری روابط و مسئله اعتماد
- 95 ..... 2-1-4-4 حجاب
- 96 ..... الف) تفاوت پوشش (حجاب در برابر بی‌حجابی)
- 97 ..... ب) محدودیت عاملی تسریع‌بخش در انتقاد
- 98 ..... ج) تغییرپذیر بودن در زمان و مکان
- 99 ..... 3-1-4-4 هم‌خانگی دو جنس (بدون ازدواج)
- 100 ..... الف) تفاوت در تجلیل از خانواده (تقدیر در برابر کم‌بهاء دانستن آن)

- 101.....(ب) مقاومت مشارکت جویان
- 102.....4-1-4-4 تماس فیزیکی دو جنس
- 103.....(الف) تفاوت در تاویل رفتار (رفتار غیر دینی در برابر ادب اجتماعی زماند و مکانم)
- 104.....(ب) ادراک تفاوت فرهنگی
- 105.....2-4-4 تفریحات غیرمجاز
- 105.....1-2-4-4 رفتن به سواحل آزاد
- 106.....(الف) تفاوت در حضور و مسئله تناسب با زمینه اجتماعی
- 107.....(ب) خجالت و پیش‌بینی اعمال ممیزی
- 108.....2-2-4-4 کلوپ
- 109.....(الف) تفاوت حضور و مسئله ابتدال
- 110.....(ب) حس کنجکاو و پنداشت شوخی
- 111.....3-2-4-4 شرکت در پارتنی
- 112.....(الف) تفاوت در انگاشت (مهمانی در برابر پارتنی)
- 113.....(ب) نشاط و مسئله ابتدال
- 114.....4-2-4-4 نوشیدن مشروب
- 115.....(الف) تفاوت در پنداشت (حرام در برابر مضر)
- 116.....3-4-4 ویژگی‌های فردی غیرمتعارف
- 116.....1-3-4-4 مشاغل غیرمتعارف (هنرپیشگی در هالیوود، خوانندگی و مانکنی)
- 117.....(الف) تفاوت در معرفی (شهرت در برابر محبوبیت)
- 119.....(ب) همذات‌پنداری

- 2-3-4-4 انجام کارهایی برای زیبایی بدن (جراحی پلاستیک، آرایش صورت، آرایش ناخن، خالکوبی و سوراخ کردن بدن).....120
- الف) تفاوت در تشویق (تحدیر در برابر ترغیب به زیبایی).....121
- ب) پیوند با زندگی روزمره.....122
- 5-4 علل حضور افراد.....124
- الف) علل یادگیری.....125
- ب) علل انتخاب آموزشگاه.....126

فصل پنجم: تجزیه و تحلیل اطلاعات و نتیجه‌گیری

- 1-5 نتیجه.....137
- 2-5 راهکارهای پیشنهادی.....150
- 1-2-5 پیشنهادهایی برای خانواده‌های زبان‌آموزان.....150
- 2-2-5 پیشنهاداتی برای وزارت آموزش و پرورش.....151
- منابع.....156
- منابع اینترنتی.....159

ضمائم و پیوست‌ها

پیوست الف) اسامی آموزشگاه‌های موجود در سطح تهران

پیوست ب) کمیته تخصصی علمی _ فرهنگی آموزشی ساماندهی محتوی آموزشی

پیوست ج) شیوه‌نامه بازرسی و نظارت از آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای آزاد

پیوست د) راهنمای مصاحبه

فهرست جداول

جدول 3-1- نام آموزشگاه‌ها و آدرس..... 56

جدول 3-2- محورهای مصاحبه..... 62

فهرست نمودارها

نمودار 2-1- سطوح مورد مطالعه..... 46

فصل اول: کلیات

۱-۱ مقدمه و طرح مسئله

بیش از نیم قرن است که زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی در جهان گسترش یافته و به مهمترین زبان دنیا بدل شده است (کوشا^۱، ۲۰۰۴). زیرا انسان‌ها به دلیل ضرورت ارتباط با مردم مختلف در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، علمی، مذهبی و ... به زبانی مشترک نیاز داشته‌اند. بر این مبنا در اکثر کشورهای جهان، یادگیری این زبان بخشی از آموزش عمومی را تشکیل می‌دهد؛ به نحوی که در پاره‌ای از کشورها این آموزش از دوره ابتدایی شروع می‌شود و یا در دیگر کشورها که از دوره راهنمایی آغاز می‌گردد. آموزش و پرورش ایران هم به عنوان یک نهاد رسمی، آموزش زبان انگلیسی را از مقطع راهنمایی در میان برنامه درسی خود گنجانیده است. اما از آنجاییکه عملکرد آموزش و پرورش در این سال‌ها نشان داده است که نتوانسته نقش خود را در آموزش این زبان به خوبی ایفا نماید.^۲ افراد برای کسب این مهارت، نیازمند حضور در آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی هستند و در آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی شرکت می‌کنند که «به قصد ایجاد بستری مناسب برای جلب مشارکت بخش غیردولتی در افزایش توان علمی و تخصصی، براساس شؤون و هنجارهای اسلامی - با کلاس‌های آموزشی بنابر تفکیک جنسیت - توسط افراد حقیقی یا حقوقی در سراسر کشور تأسیس گردیده‌اند» (بند یکم و دوم آیین‌نامه تأسیس آموزشگاه‌ها مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۰) و برطبق آیین‌نامه تأسیس آموزشگاه‌ها «صدور مجوز و برگزاری کلاس‌های آموزش زبان خارجی تحت عنوان آموزشگاه علمی آزاد از وظایف و اختیارات آموزش و پرورش است» (بند چهار ماده ۴۶ آیین‌نامه تأسیس آموزشگاه‌ها مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۰).

^۱ Koosha

^۲ زرآبادی در مقاله‌اش تحت عنوان «انگلیسی در مدرسه ۷۰ سال سن و ناکارآمد» (زرآبادی، ۱۳۸۴) و جمالی باقلعه طی مطلبی با عنوان «دانش‌آموزان و ناتوانی آن‌ها در تکلم به زبان انگلیسی» از این حقیقت سخن می‌گوید: «با وجود اینکه دانش‌آموزان به مدت شش سال (از سال دوم راهنمایی تا دوره پیش‌دانشگاهی) به یادگیری زبان انگلیسی می‌پردازند، تعداد کمی از آن‌ها قادر به تکلم انگلیسی هستند» (جمالی باقلعه، ۱۳۸۷: ۵).

اما تفاوت‌های چشم‌گیری میان این دو فضای آموزشی محسوس است و گسستی میان ارزش‌های مقبول این دو نهاد به چشم می‌خورد، که منجر به جامعه‌پذیری‌های متفاوتی می‌گردد. در ذیل به این تفاوت‌ها اشاره می‌شود:

الف) تفاوت پوشش و آرایش: نظام مدرسه یونیفورم خاص و یکسانی را برای دانش‌آموزان در نظر می‌گیرد و آنان را ملزم می‌سازد تا این نوع لباس را برتن کنند. در حالیکه در کلاس زبان افراد می‌توانند مطابق با سلیقه خود (به رنگ و مدلی که می‌پسندند) لباس بپوشند و در موسسه زبان حضور پیدا کنند.

ب) تفاوت انضباطی: در نظام مدرسه‌ای مولفه‌ای به نام نمره انضباط در نظر گرفته شده است و در صورتی که تخلفی توسط دانش‌آموزان از قواعد صورت پذیرد، از آن نمره کسر می‌شود. ولی در کلاس زبان در صورت تخلفی از قوانین تنها به فرد تذکر داده می‌شود و در صورت تکرار از حضور فرد در کلاس - آن هم تنها در روز وقوع تخلف - جلوگیری به عمل می‌آید.

ج) تفاوت به لحاظ چیدمان کلاس‌ها: نوع چیدمان صندلی‌ها در نظام مدرسه و آموزشگاه زبان کاملاً متفاوت است. به نحوی که در مدرسه دانش‌آموزان پشت سر هم می‌نشینند، تا تمام حواس و تمرکزشان به سخنان معلم باشد. در نتیجه آنان نمی‌توانند همدیگر را به طور کامل ببینند. بنابراین نظام مدرسه‌ای به نحوی است که دانش‌آموزان در آن بیشتر شنونده هستند تا گوینده. در حالیکه در کلاس زبان صندلی‌ها گرداگرد کلاس چیده می‌شود و زبان‌آموزان روبروی همدیگر می‌نشینند. آنان به کل فضای درون کلاس اشراف کامل دارند و می‌توانند سایر دوستان خود را ببینند.

بدین ترتیب، در آموزشگاه آزاد زبان، آموزگار بیشتر در حکم هدایت‌گر و مربی^۱ است تا معلم^۲. در نتیجه در این فضا مربی اغلب شنونده است و زبان‌آموزان گوینده و سخنور هستند. بدین نحو که موضوعی^۳ در کلاس طرح می‌شود و در میان زبان‌آموزان به بحث گذاشته می‌شود. در نتیجه زبان‌آموز فرد فعالی است که سخن می‌گوید، اظهار نظر می‌کند و با دیگران به بحث و چالش می‌پردازد. این در حالی است که در مدرسه معلم متکلم و حاکم بر وضعیت است، در اغلب ساعات کلاس دانش‌آموزان را به سکوت دعوت می‌کند، مگر اوقاتی که از دانش‌آموز درس پرسیده شود.

در کلاس‌های سنتی مدرسه به قول فریره^۴ (۱۹۷۰) ذهن افراد به مثابه بانکی بوده که مدام باید در آن پول ریخت و هیچگاه از آن استفاده نکرد. در این نوع کلاس‌ها تک صدایی وجود دارد و تنها معلم است که صحبت می‌کند و نظر زبان‌آموزان شنیده نمی‌شود و هیچ جایی برای رشد تفکر انتقادی باقی نمی‌ماند. محصول چنین کلاسی تنها یک تعداد مصرف‌کننده فاقد هرگونه نظر و

---

¹ educator

² teacher

³ subject

⁴ Freire

عقیده است، که این ویژگی‌ها به مرور جزء شخصیت و وجود افراد می‌شود. (ویگوتسکی^۱، ۱۹۷۸)؛ از چنین افرادی نمی‌شود انتظار خلاقیت و نوآوری داشت. به‌عکس، در کلاسی که چند صدایی وجود دارد - معلم تنها صدای موجود در کلاس نیست و هر شخص می‌تواند نظر خویش را عنوان کند و به نظرات دیگران هم گوش کند - افراد شرکت‌کننده در چنین کلاسی عمیق‌تر و دقیق‌تر از گروه قبلی فکر می‌کنند. (به نقل از پیشقدم، ۱۳۸۶: ۱۶۱)

بنابر این فرد می‌فهمد که تنها یک حقیقت مطلق وجود ندارد و این تنها معلم نیست که همه چیز را می‌داند، او هم می‌تواند به کشف حقیقت و رشد دانش کمک کند. او یاد می‌گیرد به نظرات دیگران گوش کند، آن‌ها را مورد واکاوی دقیق قرار دهد، هر چیز را چشم بسته نپذیرد و به اعتقادات دیگران احترام بگذارد. (به نقل از پیشقدم، ۱۳۸۶: ۱۶۱) بر این مبنا آموزش مناسب می‌تواند باعث تولید علم و نوآوری شود. این نوع آموزش می‌تواند در آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی حاصل گردد. زیرا این کلاس‌ها به دلیل برخورداری از غنای عاطفی و احساسی و مطرح شدن موضوعات برگرفته از زندگی روزمره و قابل تامل، قابلیت آن را دارد تا بستری لازم را برای ایجاد تفکر انتقادی فراهم آورد؛ در این موسسات مجال برای بحث و جدل در مورد زبان و پیوند دادن آن به زندگی روزمره صورت می‌پذیرد، که می‌تواند خوراک لازم برای تفکر انتقادی باشد.

ح) تفاوت در ساعات آموزش: در نظام مدرسه‌ای این نهاد آموزشی است که ساعات حضور دانش‌آموزان را در مدرسه تعیین می‌کند، بنابراین ساعات شروع و اتمام کلاس در مدرسه معین است. دانش‌آموزان موظف هستند که در تمام جلسات یک روز و در تمام روزهای هفته به جزء تعطیلات رسمی، حضور داشته باشند. آنان در بین کلاس‌های درس و به هنگام زنگ تفریح حق خروج از مدرسه را ندارند. اما این در حالی است که در کلاس زبان این امکان وجود دارد که ساعت دلخواه توسط زبان‌آموز (البته در بین ساعات ارائه شده توسط آموزشگاه در هر سطح^۲) انتخاب شود. همچنین در صورتیکه کلاس به فشرده مثلاً دو جلسه پشت‌سر هم در یک روز باشد، در زنگ تفریح بین دو جلسه، زبان‌آموز می‌تواند از آموزشگاه خارج شود و دوباره باز گردد.

ج) تفاوت به لحاظ حضور و غیاب: در نظام مدرسه‌ای افراد ملزم هستند که در تمام روزها در مدرسه حضور پیدا کنند و در صورت غیبت باید دلیل موجهی برای آن داشته باشند. به طور مثال در صورت بیماری ملزم هستند که از پزشک معالج خود گواهی استعلاجی بگیرند. در صورتیکه در کلاس زبان فرد می‌تواند ۳ یا ۴ جلسه در هر ترم حضور پیدا نکند، همچنین نیازی بر آن نیست که علت عدم حضور خود را توضیح دهد. در نتیجه افراد می‌توانند از تعداد جلساتی که حق غیبت دارند، به منظور گذران اوقات فراغت استفاده نمایند (به گردش و یا مسافرت بروند، دوستان خود را ببینند، در منزل استراحت کنند و ...).

^۱ Vygotsky

^۲ level

چ) تفاوت از نظر وضعیت تاهل و سن: در نظام مدرسه دانش‌آموزان باید حتماً مجرد و از نظر رنج سنی هم‌رده باشند. در صورتی که فردی در دوران دبیرستان متاهل شود، نمی‌تواند در مدرسه در کنار هم‌کلاسی‌های خود درس بخواند و از مدرسه اخراج می‌شود. همچنین اگر وی قصد ادامه تحصیل را داشته باشد، مجبور است که در دوره شبانه نام‌نویسی کند. اما در کلاس زبان افراد با رنج سنی متفاوت در کنار هم می‌نشینند. همچنین افراد متاهل و مجرد می‌توانند در یک کلاس در کنار هم حضور داشته باشند.

ج) تفاوت کتب آموزشی: آنچه مسلم است آموزش زبان خارجی صرفاً به معنای آموزش دستور زبان و واژگان آن نیست. زبان‌آموزان در حین آموزش زبان خارجی، فرهنگ موجود در پس آن زبان را نیز می‌آموزند. در این میان مسئله‌ای که جالب توجه است آن است که نحوه مواجهه مسئولان آموزش و پرورش با تاثیرات فرهنگی زبان ضرورتاً در همه کشورها یکسان نیست و بستگی به نحوه‌ی تلقی آنان از فرهنگ ارائه شده دارد. برای مثال در کشور ما فرهنگ منسوب به زبان انگلیسی فرهنگ غربی تلقی شده است و لاجرم با توجه به دیدگاهی که در مورد فرهنگ غرب در کشور ما حاکم است، آن را منحط پنداشته‌اند.

البته دغدغه‌ی درونی‌سازی ارزش‌های ایدئولوژیک مختص آموزش و پرورش در ایران نیست. اساساً همه نظام‌های آموزشی در نقاط دیگر دنیا نیز برنامه عملی مشخصی برای درونی‌سازی و بازتولید ارزش‌ها دارند و خود را مقید به اجرای آن می‌کنند. اما نظام آموزش و پرورش در ایران وجوه ممیزه‌ای دارد که آن را از سایر نظام‌ها متمایز می‌سازد. مهمترین ویژگی این نظام تعریف وظایف آشکار ایدئولوژیک است و برخلاف بسیاری از کشورها ایدئولوژیک بودن نظام آموزشی کتمان نمی‌شود. (رضایی، ۱۳۸۷: ۷)

بدین خاطر کتب آموزشی مدارس با محتوای خاص طراحی می‌شوند، تا دانش‌آموزانی با هویتی مطلوب، پرورش و تربیت شوند. زیرا پس از انقلاب همواره پرورش انسان‌هایی با اخلاق و تربیت اسلامی جزء اهداف اصلی آموزش و پرورش بوده است (سیر تدوین لایحه نظام آموزش و پرورش از سال ۶۴ تا ۱۳۸۰ به نقل از رضایی، ۱۳۸۷: ۱۷). اما نکته حائز اهمیت این است که مطالب و موضوعات موجود در این کتب با مسائل و دغدغه‌های متعارف و امروزی موجود در جامعه تناسب و سنخیتی ندارد. زیرا کتب زبان انگلیسی مقطع متوسطه تالیف سال تحصیلی ۷۰-۶۹ است و طبق تاکید مؤلف در صفحه‌ی اول آن، این کتب تا پایان سال تحصیلی ۹۰-۸۹ تغییر نخواهد کرد (کتاب زبان انگلیسی مقطع دوم متوسطه، ۱۳۸۸: ۱). که می‌توان نتیجه‌گیری نمود که این کتب به مدت بیست سال است که بدون تغییر در مدارس تدریس می‌گردد.^۱ این درحالیست که آموزشگاه‌های آزاد به‌طور مداوم دست به تغییر کتب

^۱ دکتر مفتون از اولین متخصصان زبان انگلیسی در ایران گفته است: «وقتی کتاب‌ها نوشته شده‌اند که سؤال آن بوده است که اصلاً زبان انگلیسی در ایران تدریس بشود یا نه. یعنی اصلاً انگلیسی را می‌خواهیم یا نه» (پورزند، ۱۳۸۴: ۱).

آموزشی خود می‌زنند. به طور مثال آموزشگاه کیش در یک سال گذشته کتاب Total English را به جای True to Life جایگزین نموده است.

کتاب انگلیسی آموزشگاه‌ها و مدارس از نظر شکل ظاهری و طراحی کتاب نیز متفاوت هستند. کتاب آموزشگاه‌ها جذاب و چشم‌نوازند، حتی در انتخاب و ترکیب رنگ آنان هم دقت بیشتری شده است، تصاویر آن توجه مخاطب را به خود جلب می‌کند. همچنین آنان از محتوایی جذاب‌تر برخوردار هستند و به روزند:

از آنجاکه هدف اصلی زبان آموزی در موسسات آزاد، کاربردی ساختن آن است، مطالبی مناسب شرایط زندگی امروز برای تهیه کتاب زبان برگزیده می‌شوند، که به زبان‌آموز، کاربردی و عملی بودن واژه‌ها، عبارات و اصطلاحات جدید را نشان می‌دهد و در وی، انگیزه‌ای قوی برای یادگیری بیشتر ایجاد می‌نماید. (زرآبادی، ۱۳۸۴: ۱)

به همین دلیل است که می‌بینیم سری کتاب‌های زبان انگلیسی که توسط مراکز آموزشی معتبر انتشار می‌یابد، هرچند سال یکبار، قسمت اعظم تصاویر و مطالب مجموعه‌های خود را تغییر می‌دهند و به روز می‌نمایند. برای مثال می‌توانید به مجموعه‌های Headway یا Strenline مراجعه نمایید که اولین نسخه آن حدود دو دهه قبل توسط دانشگاه آکسفورد به چاپ رسیده و تاکنون در چند نوبت دستخوش تغییرات فراوان گردیده است (حاجی رستم‌لو، ۱۳۸۷).

در نتیجه افراد در کتاب آموزشگاه همواره با تصاویری جدید از زن مواجه می‌شوند؛ زنی که بدون پوشش اسلامی در اجتماع فعال است، در عرصه عمومی، مشارکتی گسترده دارد، پویا، شاداب و پرنرژی-ست، به بدن خود توجه می‌کند، برای سلامتی و نشاط خود ارزش زیادی قائل است، داشتن فراغت برای او از اهمیت زیادی برخوردار است، همواره پا به پای مردان در جامعه حضور دارد و به دنبال راه حلی برای تغییر سبک زندگی‌اش و فرار از روزمرگی‌ست، پیشرفت شغلی و تلاش برای زندگی بهتر را هدف خود قرار داده و پیری، طلاق و دارا بودن نقص جسمانی سد و مانعی برای پیشرفتش نیست. روابط و تعاملات آزادی دارد و داشتن مشاغلی چون خوانندگی، رقاصی و مانکنی، داشتن دوست از جنس مخالف و شرکت در تفریحاتی نظیر؛ رفتن به سواحل آزاد، شرکت در کلوب‌های رقص برای او موجه است.

وجود احساس نگرانی نسبت به تاثیرات نهان و ضمنی زبان‌آموزی توسط مقام‌های مسئول سبب اقدام آنان به ممیزی (سانسور) کتاب‌های زبان آموزشگاه‌ها و طراحی کتاب بومی زبان انگلیسی برای تدریس در مدارس شده است. زیرا آنان نگران هستند که افراد با مطالعه‌ی این کتاب که طراحی شده در نظام سرمایه‌داری است و در آن ارزش‌ها و کردارهای مصرفی نظیر؛ میل و گرایش به خرید کالاهای تجملی، صرف وقت و هزینه برای مد، زیبایی و تناسب اندام تبلیغ می‌شود، سبک زندگی‌شان را تغییر

دهند و در نهایت از این تبلیغات تاثیر پذیرند. پورزند در گفتگویی که با بیرجندی^۱ در مقاله «زبان انگلیسی و نظام آموزشی کشور» داشته است، علت اصلی طراحی کتب انگلیسی توسط طراحان داخلی را وجود همین نگرانی در مسئولین آموزش و پرورش می‌داند. وی می‌گوید که مسئولین نهادهای فرهنگی و آموزشی کشور کارشناسان خبره را سازماندهی کردند تا ماموریت تهیه مجموعه‌های آموزشی زبان انگلیسی مقبول را به عهده بگیرند. با وجود آنکه در آن زمان بیرجندی معتقد بوده است که برای جلوگیری از تاثیرات یادگیری زبان، بهتر است به آموزش معلمان، پرداخته شود. اما مسئولین امر برآورد کردند که آموزش معلمان نیازمند برنامه‌ریزی کلان و طولانی مدت و صرف هزینه‌های هنگفت است. بنابراین آنان طراحی کتب را به صرفه‌تر دانستند.^۲

در واقع، به دلیل اینکه این اعتقاد وجود داشته است که در یک سوی جریان واقعه یک جنبه اطلاعاتی قرار دارد، که از جهان غرب مخابره می‌شود، این فکر در ذهن مسئولین کشور جاری می‌شود؛ که مبدا فرهنگ بومی و اسلامی با نابودی روبرو گردد. از این رو، با اعمال محدودیت‌هایی بر حوزه‌های آموزشی و فرهنگی، از ادامه‌ی حیات فرهنگ بومی دفاع می‌شود. زیرا «معیارها و ارزش‌های فرهنگی کشورهای انگلیسی زبان اغلب به مثابه «صفتی ناآشنا و غیر مقبول» از فرهنگ مبدا، تلقی می‌شود» (کهو ۱۹۷۱، برگر و همکاران ۱۹۷۴، شیلر ۱۹۷۶، البرت ۱۹۸۲، آلپتکین ۱۹۸۲، به نقل از بهین، ۱۳۷۸). البته همانطور که گفته شد، ایجاد محدودیت در آموزش زبان انگلیسی تنها مختص به کشور ما نیست و در سایر کشورها نیز اقداماتی برای جلوگیری از تاثیرات منفی این زبان صورت گرفته است.

به طور مثال، در ژاپن، آموزش انگلیسی ابزاری کارآمد برای ایجاد ارتباط بین فرهنگی و روابط بین‌المللی تلقی نمی‌شود، بلکه به مثابه نماینده نظامی مدون از ویژگی‌های زبانی فرد

---

^۱ یکی از طراحان اصلی کتب انگلیسی مدارس

^۲ بیرجندی طی گفتگویی که با پورزند داشته است، از نگرانی مسئولین آموزش و پرورش نسبت به تاثیرات سوء آموزش زبان انگلیسی سخن می‌گوید:

پیش از انقلاب که خودم مشغول تحصیل بودم کتاب‌های «ریدرز» چاپ آکسفورد وجود داشت. همچنین گروهی از کتاب‌ها تحت عنوان «گریدد انگلیش» موجود بود که به طور کلی کتاب‌های بدی نبودند. اما حاوی نکات مغایر با ارزش‌های حاکم بر جامعه بود». وی با اشاره به دعوتش از سوی دکتر حداد عادل در سال‌های حدود ۶۰ و ۶۱ عنوان می‌کند: «در آن موقع دکتر حداد عادل به عنوان معاون پژوهشی وزارت آموزش و پرورش حضور داشت که من، خانم صفارزاده و یکی دو نفر دیگر را برای بررسی کتاب‌ها دعوت کردند. ما بررسی خود را انجام دادیم و از دکتر حداد خواهش کردیم به جای تالیف کتاب، آموزش دبیران را به عهده بگیریم و به عبارتی بر روی تیچرترینینگ کار کنیم. چرا که با توجه به ۷ سال دبیری زبان در آموزش و پرورش احساس می‌کردم، اولویت اول باید ارتقای علمی سطح دبیران باشد و بعد به فکر کتاب باشیم. اما نظر دکتر حداد این بود به علت کمبود امکانات شما بیایید به تالیف کتاب بپردازید. به این ترتیب ما بنابر تاکید و اصرار ایشان بر آن شدیم یک سری کتاب‌ها را بازبینی کنیم، که در نهایت به این نتیجه رسیدیم که کل کتاب در مقطع راهنمایی و دبیرستان باید تغییر کنند. (پورزند، ۱۳۸۴: ۱)

آمریکایی یا بریتانیایی آرمانی، تدریس می‌گردد (ناکایاما، ۱۹۸۲). در چین و کره نیز، ظاهراً نقش-های ارتباطی و یا فرهنگی انگلیسی مورد توجه نیست و تنها تدریس مشخصه‌های دستوری آن بسنده می‌شود. (اسکاول^۱ و اسکاول^۱، ۱۹۸۰، ایوانز ۱۹۸۰) نخبگان فرهیخته نقاط دیگر آسیا و همچنین مناطقی در آفریقا و آمریکای لاتین نیز بر این باورند که برنامه‌های آموزشی انگلیسی به طور اخص و نوگرایی به طور اعم، به لحاظ «فرهنگی» با نیازهای کشور آن‌ها منطبق نیست و هویت ملی آن‌ها را تهدید خواهد کرد. (به نقل از حیاتی، ۱۳۷۸: ۱۱۰)

بنابراین آنان زبان انگلیسی را ابتدا از جنبه‌های زبانی و فرهنگی «انگلیسی و آمریکایی» آن پاک کردند تا با نیازهای گویشور انگلیسی به عنوان زبان خارجی در کشورهایی مانند ژاپن (ناکایاما، ۱۹۸۱) و ونزوئلا (توماس، ۱۹۸۲) منطبق شود. همچنین در مواد آموزشی داخلی (که سعی می‌شود به لحاظ فرهنگی و تجربی مناسب طبع زبان‌آموزان کشورهای در حال توسعه باشد) ویژگی‌هایی مشاهده می‌شود. برای مثال، کتاب‌های درسی آموزشی انگلیسی به عنوان زبان خارجی در کشور کویت با تاکید بر «موقعیت کویت» تهیه می‌شود (حاجایی، ۱۹۸۱). در کشور چین هم مطالب آموزشی با اقتباسی از کتب درسی دهه ۱۹۶۰ بریتانیا تهیه می‌شود، البته با این تفاوت که محتوای فرهنگی آن‌ها با هدف تقویت معیارها و ارزش-های این کشور، کاملاً تغییر داده می‌شود (اسکات^۲، ۱۹۸۰، به نقل از حیاتی، ۱۳۸۵).^۳

با تکیه بر آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد که حضور در موسسات آموزش زبان انگلیسی به معنای کسب تجربه‌های تازه است، زیرا زبان‌آموزانی که تا پیش از این تحت آموزش کتب مدارس بوده‌اند با گذران زندگی روزمره خود در موسسات آزاد زبان، دنیای جدیدی را کشف می‌کنند. علی‌الخصوص زبان-آموزان در هنگام آموزش، آداب، رسوم و سنت‌های رایج جامعه خود را در غالب جملات انگلیسی بیان می‌کنند و این عمل می‌تواند باعث شود، تا افراد، بار دیگر به بازنگری در مورد مسائل‌شان بپردازند و دوباره شرایط زندگی خود را تجزیه و تحلیل نمایند. بنابراین انتظار می‌رود تا زبان‌آموزان آگاهی بیشتری نسبت به فرهنگ و مسائل اجتماعی خود پیدا کنند، احتمالاً نگاه انتقادی بیشتری نسبت به مسائل موجود در جامعه خود پیدا کنند و حتی در مواردی در برابر مسائل موجود در جامعه خودشان مقاومت کنند (ریتلیووا^۴، ۲۰۰۰). چراکه زبان‌آموزان طی دوره‌ی فراگیری زبان متوجه می‌شوند که رفتارهایی که تا به حال برایشان بدیهی بوده است، تنها مختص به جامعه خودشان بوده و شیوه‌های رفتاری و نگرشی دیگری نیز وجود دارد. در نتیجه این عمل می‌تواند موجب آشنایی‌زدایی^۵ آنان نسبت به شیوه‌ی زندگی

¹ Scoville

² Scott

^۳ باید اذعان داشت، مشکلی که در این میان در ایران وجود دارد، این است؛ از آنجایی که قیمت کتاب‌های ممیزی شده بالاتر از کتاب-های آزاد است، بعضی از زبان‌آموزان اقدام به خریداری کتاب از خارج از موسسه می‌کنند. در نتیجه در فضای کلاس‌های آموزش زبان آزاد، افراد با کتاب‌هایی که تصاویر و واژگان متفاوت دارند، مواجه می‌شوند. این مسئله سبب می‌شود که افراد به اجرای طرح ممیزی آگاهی پیدا کنند.

⁴ Ritlyova

⁵ Defamiliarise

خود و باز اجتماعی شدن^۱ شان، تغییر نگرش‌شان نسبت به زندگی و احتمالاً پیدایش بحران فرهنگی شود. (پاولنکو و پیلر^۲، ۲۰۰۱). پس دور از انتظار نیست اگر حضور در فضای آموزشگاه زبان انگلیسی، نه تنها قواعد و قوانین حاکم بر ارتباط و تعامل میان افراد را، بلکه نگرش^۳ آنان را نسبت به خود، دیگران و جهان پیرامون‌شان تغییر دهد.

به علاوه براساس آمارهای موجود که حاکی از رشد فزاینده‌ی اقبال افراد به یادگیری زبان در آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی است (تعداد آموزشگاه‌ها در کل کشور از ۶۲۱۷ عدد در سال ۷۱-۷۰ به ۱۷۲۰۰ در سال ۸۱-۸۰ و ۲۲۰۴۴ در سال ۸۵ رسیده‌اند (پایگاه اطلاعات نشریات مرکز آمار ایران، ۱۳۸۹))، یادگیری زبان انگلیسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است و همین ویژگی است که آن را به پدیده‌ای مهم و قابل مطالعه تبدیل می‌کند. زیرا این آمار نشان می‌دهد که در حال حاضر یادگیری این زبان در انحصار قشر و طبقه‌ی خاصی نیست و بخشی از زندگی روزمره‌ی عموم مردم برای آموزش آن صرف می‌شود. بر این مبنا وجود مسئله و مشکلی در موسسات زبان مساله‌ی عام اجتماعی است و نباید به آموزشگاه رفتن و زبان‌آموزی به مثابه کرداری فانتری و بی‌اهمیت نگریست.

آن چیزی که در آموزشگاه نگران کننده به نظر می‌رسد، این است؛ دانش‌آموزانی که به طور هم‌زمان در آموزشگاه آزاد زبان انگلیسی حاضر می‌شوند، در هنگام یادگیری‌شان، در قالب کلمات و عبارات جدید هر روز با تجاربی جدید که ناشی از فرهنگ برگرفته انگلیسی زبان است روبرو می‌شوند و این تجربیات جدید با نظام ارزشی که آنان در مدرسه تجربه می‌کنند، متفاوت است. وجود این امر لزوم مطالعه و ثبت تجربیات آنان در این فضای مدرن را ایجاب می‌نماید.

بنابراین سوالات اصلی تحقیق حاضر عبارتند از:

- زبان‌آموزان با شرکت آموزشگاه‌های آزاد زبان انگلیسی به چه تجربیات تازه‌ای دست می‌یابند؟
- در چه زمینه‌هایی تجربیات جدید آنان با تجربیات حاصل از مدرسه‌شان هم‌خوانی/ناهم‌خوانی دارد؟

۲-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق و اهداف آن

با رجوع به تحقیقات داخلی انجام شده در حوزه آموزش زبان انگلیسی، می‌توان دریافت که؛ بیشتر تحقیقات، به بررسی کتب آموزشی اعم از کتب درسی مدارس و نسخ بین‌المللی آموزشگاه‌ها پرداخته‌اند و

¹ resocialization

² Pavlenko & Piller

³ Attitude

چنانکه باید به نظر مخاطب پرداخته نشده است. درحالیکه باید اذعان داشت که در شرایط امروز، همگانی‌شدن استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی چون ماهواره و اینترنت، از سویی، و عمومیت یافتن مسافرت‌های خارجی، از سوی دیگر از جمله مهمترین عواملی است که فراگیری زبان انگلیسی را از علائق انحصاری افراد طبقه بالا خارج کرده و در سبب کالاهای فرهنگی افراد طبقه‌ی متوسط قرار داده است. بنابراین توجه به مطالعه تاثیرات فرهنگی آموزش زبان بر خیل مخاطبین آن، از اهمیت وافری برخوردار است، اما تا به حال از نگاه محققین مغفول مانده و این امر، ضرورت و اهمیت بررسی زبان آموزان را ایجاب می‌نماید.

ازطرفی کثرت آموزشگاه‌های زبان انگلیسی نیز نشانگر گستردگی اقبال عمومی به این حوزه است؛ به آموزشگاه‌های شناخته شده‌ای چون کانون زبان، موسسه ملی، موسسه کیش، آموزشگاه سفیر، قطب راوندی، موسسه زبان آریان‌پور، موسسه شکوه، و سیمین در این میان می‌توان اشاره کرد. حال اگر خیل زبان‌آموزان از طریق تدریس خصوصی در منزل، و یا به کمک انواع نرم‌افزارهای خودآموز زبان انگلیسی را هم در نظر بگیریم، شاید بهتر به گسترش آن در جامعه خود پی ببریم. از طرف دیگر، از آنجایی که در حال حاضر تسلط به زبان انگلیسی به یکی از عوامل موفقیت برای یافتن شغل مناسب شناخته می‌شود، بسیاری از افراد جویای کار، آموزش زبان انگلیسی را نیز در برنامه خود می‌گنجانند.

به‌طور کلی بنابر نظر گاردنر و لامبرات^۱ (۱۹۷۲) در پژوهشی دوازده ساله در کشورهای مختلف از جمله کانادا، آمریکا و فیلیپین می‌توان فراگیران زبان را بر اساس انگیزه‌شان دسته‌بندی کرد:

دسته اول که نگاه ابزاری به زبان دارند، و یادگیری زبان را برای رسیدن به هدف‌هایی از قبیل پیدا کردن شغل مناسب، کسب مهارت‌های فنی، توانایی ترجمه و غیره دنبال می‌کنند. گروه دوم، نگاه متفاوتی به زبان و یادگیری آن دارند. آن‌ها به دلیل احساس نزدیکی با فرهنگ زبان هدف و احساس تعلق خاطر نسبت به آن فرهنگ می‌خواهند زبان دیگری را یاد بگیرند. این نوع زبان آموزان همواره در پی آن هستند که با گویشوران زبان هدف ارتباط برقرار کنند و آموزه‌های فرهنگی و اجتماعی آن‌ها را فراگیرند. برای رسیدن به این هدف، آن‌ها سعی می‌کنند از انواع منابع آموزشی ممکن و حتی از فرصت حضور در جامعه زبان هدف استفاده کنند. (به نقل از حاجی رستم‌لو، ۱۳۸۷: ۱۴۶)

اما نکته‌ای که در اینجا به نظر می‌رسد این است که عملاً همه فراگیران زبان‌های خارجی به آگاهی فرهنگی یعنی دانستن اصول و پایه‌های ذهنی آن فرهنگ، برای یادگیری این زبان نیاز دارند. از طرف دیگر اغلب معلمان زبان خارجی، موفقیت در فراگیری زبان را به میزان هماهنگی زبان‌آموزان با «محیط بومی» زبان نسبت می‌دهند. آنان معتقدند تعبیر زبان‌آموز از جهان، باید همان برداشتی باشد که معمولاً گویشوران زبان مقصد دارند. در نتیجه معلمین اغلب به زبان‌آموزان توصیه می‌کنند تا هر چه می‌توانند

^۱ Gardener & Lambert

سعی کنند خود را به فرهنگ غربی نزدیک کنند. زیرا از نظر آنان آموزش لغوی و دستوری زبان برای مهارت کامل کافی نیست و باید زبان آموز از فرهنگ آن زبان نیز آگاهی حاصل نماید، چرا که در نوشتن و انشاء، فکر کردن مثل مردم آن سرزمین حایز اهمیت است.

به علاوه یکی از تکنیک‌های آموزشی جدید فراگیری زبان انگلیسی شرکت در فعالیت «ایفای نقش»^۱ می‌باشد؛ که در آن، دانش‌آموزان پس از قبولی یک نقش، شرح ساختاری نقش خود را دریافت و مطالعه می‌کنند و سپس خود را در شرایط نقش مورد نظر قرار می‌دهند. به عبارت دیگر، در این نوع فعالیت، زبان‌آموزان مانند یک بازیگر با ایفای نقش یک بومی یا اهل زبان سعی می‌کنند خود را به شرایط طبیعی و واقعی یک انگلیسی زبان نزدیک کنند و فرهنگ آن کشور را بدین شیوه تجربه کنند (جمالی پاقلعه، ۱۳۸۷). لزوم نزدیک شدن فراگیران زبان، به فرهنگ زبان مقصد در نظر علی ایمانی مترجم و مدرس زبان نیز وجود دارد. وی معتقد است:

اگر می‌خواهیم زبان انگلیسی توسط بچه‌ها فرا گرفته شود، باید از بومی‌سازی زبان پرهیز کنیم، چون زبان را باید با روش و تجربه مردمان آن کشور آموزش داد. این‌ها نکاتی است که سال‌ها در مدارس ما به آن توجهی نشده و یادگیری را به تعویق انداخته است. لذا نباید از یاد ببریم که زبان انگلیسی درس متفاوتی است و باید با روشی مناسب و استاندارد آن آموزش داده شود. (ایمانی، ۱۳۸۷: ۱)

به طور کلی تحقیق حاضر به طور ویژه به مطالعه، بررسی و تحلیل ارزش‌های فرهنگی موجود در آموزش زبان انگلیسی در آموزشگاه‌های آزاد می‌پردازد و سعی دارد که فهم ظریف و دقیقی از تجربه‌های زندگی روزمره افراد در آن ارائه دهد. زیرا در این آموزشگاه‌ها بر تکنیک‌های آموزش زبان انگلیسی تاکید و هر چه بیشتر به نزدیک شدن با ارزش‌های آن فرهنگ اصرار ورزیده می‌شود. اما ضرورت و اهمیت این تحقیق تنها از تاثیرات ممکن زبان‌آموزی و فرهنگ آن بر مخاطبین آن ناشی نمی‌شود، بلکه آنچه که نگارنده را به مطالعه در این حوزه ترغیب کرده است؛ وجود خیل گسترده‌ای از زبان‌آموزانی است که به‌طور همزمان دو نوع سیستم آموزشی را تجربه می‌کنند؛ زبان‌آموزانی که به‌طور موازی در کلاس‌های زبان انگلیسی مدرسه و آموزشگاه آزاد شرکت می‌نمایند. این حضور هم‌زمان بدین‌خاطر نگران‌کننده است که می‌تواند موجب شود تا دانش‌آموزان ارزش‌های موجود در نظام مدرسه‌ای خود را به چالش بکشاند و در برابر این ارزش‌ها دست به مقاومت بزنند. این در حالیست که مدرسه همواره وظیفه انتقال ارزش‌ها به نسل جدید و جامعه‌پذیر کردن آنان را، برای حفظ نظم و ثبات اجتماعی داشته است.

از طرف دیگر یادگیری این زبان توسط دانش‌آموزان بدین‌خاطر می‌تواند مسئله‌آفرین باشد که؛ برخی از پژوهشگران در حوزه آموزش زبان‌های خارجی بر این باورند؛ «آگاهی فرهنگی فراگیران زبان علاوه بر نقش مهم و انکارناپذیری که در یادگیری و استفاده از زبان هدف دارد، می‌تواند در ارتقای بینش

---

¹ Role playing

آن‌ها نسبت به زبان خودشان کمک شایانی بکند^۱» (حاجی رستملو، ۱۳۸۷: ۱۴۷). بنابراین می‌توان انتظار داشت که آگاهی از وجود نظام ارزشی متفاوت، می‌تواند در مدرسه مسئله آفرین باشد و نظم موجود در نظام مدرسه‌ای را دچار اختلال گرداند.

بدین خاطر این تحقیق دو هدف عمده را دنبال می‌کند: اول توصیف وضع موجود و کشف تجربیات زندگی روزمره زبان‌آموزان در آموزشگاه آزاد، به منظور شناخت بیشتر تفاوت‌ها. دوم، ارائه پیشنهاداتی برای وضع آتی، به منظور جلوگیری از پیامدهایی که ممکن است آموزش زبان انگلیسی به بار آورد. در نتیجه اطلاعات بدست آمده از این طرح سبب آمادگی بیشتر مسئولین فرهنگی برای روبرو شدن با پیامدها، مشکلات احتمالی و برنامه‌ریزی صحیح برای مواجه مناسب با آن‌ها است. زیرا از آنجاییکه مطالعه حاضر در حوزه مطالعات فرهنگی انجام می‌شود، میان رشته‌ای محسوب می‌شود و بدین خاطر می‌تواند برای محققین در حوزه‌های مختلف سودمند باشد. می‌توان در اینجا به بهره‌برداران از نتیجه پایان نامه (اعم از موسسات آموزشی، پژوهشی، دستگاههای اجرایی و غیره) اشاره کرد:

الف) متولیان و سیاست‌گذاران فرهنگی: از آنجاکه شعب موسسات زبان در سراسر کشور تاسیس گردیده و زبان آموزی پدیده‌ای رایج در کشور است، متولیان امر می‌توانند تحقیق حاضر را به عنوان الگو قرار داده و در سطحی گسترده به اجرای آن بپردازند و از نتایج حاصله آن در سیاست‌گذاری‌های کلان در حوزه‌های فرهنگی بهره‌مند گردند.

ب) وزارت آموزش و پرورش: این مطالعه می‌تواند برای وزارت آموزش و پرورش که به طراحی کتاب‌های بومی برای آموزش زبان انگلیسی در مدارس می‌پردازد و از طرف دیگر نظارت بر آموزشگاه‌های آزاد را عهده‌دار است، مورد بهره‌برداری قرار گیرد و آنان می‌توانند به موفقیت و یا عدم موفقیت عملکردهای خود پی‌ببرند.

ج) وزرات فرهنگ و ارشاد اسلامی: تحقیق حاضر برای وزارت ارشاد، که به نظارت و اجرای طرح ممیزی بر روی کتاب‌های موسسات آزاد انگلیسی مبادرت می‌ورزد، می‌تواند بسیار مفید باشد. زیرا مسئولین امر می‌توانند از اثرات آن آگاهی و اطلاع حاصل نمایند و به ارزیابی عملکرد خود بپردازند.

و در آخر برای سایر محققین، نهادها و سازمان‌های مرتبط و علاقه‌مند به این حوزه نظیر: سازمان ملی جوانان و ... به منظور اجرای پروژه‌های مشابه یا وسیع‌تر مورد استفاده قرار بگیرد. بنابراین آنان می‌توانند به‌منظور برنامه‌ریزی جامع که بتواند بخش عظیمی از جامعه را تحت پوشش قرار دهند، این پایان‌نامه را مورد استفاده قرار دهند. چراکه برنامه‌ریزی جامع نیازمند اطلاعاتی جامع، مفصل و دقیق درباره‌ی امکانات، منابع و حتی محدودیت‌ها است؛ که تنها از طریق بررسی و جمع‌آوری اطلاعات کسب می‌شود. در حقیقت کسب اطلاعات درباره وضع موجود می‌تواند سبب آگاهی و برنامه‌ریزی برای وضع آتی شود.

---

^۱ چستن (۱۹۸۸) نیز از جمله کسانی است که بر این موضوع تاکید دارد. او می‌گوید دوره‌های آموزش زبان‌های خارجی در برگزیده آموزش‌های فرهنگی می‌باشند، که می‌توانند آگاهی فراگیران از فرهنگ خویشان را افزایش دهد.